

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ: «ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД – ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКА ПІДГОТОВКА –
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
25 травня 2016 року

КИЇВ 2016

УДК 371.2:371.8:378.4(063)
ББК Ч 448.оя431+Ч420я431
А437

Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад: зб. наук. праць матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2016 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. – К : – НАУ, 2016. – 296 с.

До наукового збірника увійшли статті та тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад (25 травня 2016 року, м. Київ), що проводилася на базі кафедри базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету спільно з науковими установами та навчальними закладами освіти України. Адресований науковцям, аспірантам, викладачам ЗНЗ і ВНЗ та працівникам в галузі освіти.

Редакційна колегія:

Муранова Н. П., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету (голова);

Черіпко С. І., заступник директора Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Бруяка О. О., кандидат технічних наук, доцент, начальник навчально-методичного відділу Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Приходько О. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Бугайов О. Є., кандидат технічних наук, доцент, кафедра базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету.

Рекомендовано до друку Науково-методично-редакційною радою Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету (протокол № 6 від 26.09.2016 р.).

За достовірність наведених даних та посилань несе відповідальність автор публікації.

УДК 373.43

Волкова Елеонора, м. Конотоп

ПІДГОТОВЧІ КУРСИ ЯК ПЕРЕХІДНИЙ ЕТАП ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ

У статті проведено аналіз ефективності роботи підготовчих курсів при вищому навчальному закладі. Обумовлено шляхи адаптації учнів шкіл до навчання у вищій школі, ефективної підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання, організації самостійної роботи учнів.

Ключові слова: підготовчі курси, учні, вищий навчальний заклад, самостійна робота, адаптація, знання та вміння.

The paper presents a pre-university training efficiency analysis. Ways of school leavers' adaptation for their studies at university as well as for their efficient training for the external independent testing and for their self-study organization are discussed.

Keywords: preparatory courses, учні, higher educational institution, self-study, adaptation, knowledge and skills.

Підготовчі курси – це виважений крок до подальшого навчання у ВНЗ, можливість покращити свої знання та вміння, процес посилення математичної компетентності випускників шкіл. Основна мета курсів – підготовка учнів до успішного складання ЗНО. Попри все, не менш вагомим є процес адаптації майбутніх студентів до навчання у ВНЗ [1, с. 97], налаштування 11-класників на методiku викладання вищого навчального закладу. Перші кроки вчорашнього школяра на тернистій стежці до вищої школи потребують від нього значних якісних змін навичок навчання. Той, хто не готовий до них, нерідко втрачає можливість здобути вищу освіту [4, с. 4–8].

Зміст труднощів, за результатами опитування, становлять: адаптація до вимог викладачів – 46 %, освоєння нової системи навчання – 36 %, великий обсяг самостійної роботи – 35 %. Отже, саме відмінності шкільного навчання від навчання у вишах – основні труднощі, з якими стикається першокурсник. Варто відзначити труднощі, що спостерігаються у студентів 1-го курсу: невміння раціонально планувати час; надмірне навантаження; відсутність необхідної навчальної літератури; невміння самостійно працювати з науковою літературою; незадовільна базова підготовка, отримана в школі. Підготовчі курси допомагають абітурієнтам краще адаптуватися до навчання у ВНЗ та вирішити питання вибору своєї майбутньої професії.

Перш за все, це стосується дидактичної адаптації, тобто підготовки студентів 1-го курсу до нових форм і методів навчальної роботи у вищій школі. Головними труднощами даного аспекту є зростання обсягу та складності навчального матеріалу. Зупинюся на питанні незадовільної підготовки, отриманої в школі. Такі теми, як «Функція», «Границі функції», «Похідна», «Інтеграл» недостатньо усвідомлені учнями й потребують більш глибокого вивчення в школі, адже це ті основні теми, на яких базується вища математика 1-го курсу. Тому, на курсах приділяється даним темам більше уваги, заняття проводяться у формі лекцій, де навчаються учні конспектувати, виділяти головне та усвідомлено засвоювати навчальний матеріал. У загальноосвітній школі основна робота з усвідомлення нових знань відбувається на уроці під керівництвом учителя з використанням різноманітних дидактичних форм, методів та прийомів, що полегшують процес навчання та засвоєння. А домашня робота учнів зводиться головним чином до повторювання та заучування матеріалу. Школяреві, що виробив стереотип режиму навчальної діяльності на уроці, доводиться з перших днів «переборювати» його у вузі.

З огляду на це, на підготовчих курсах нами проводиться робота з навчання учнів технології навчальної діяльності, що містить розкриття закономірностей і методичних прийомів сприйняття та осмислення навчального матеріалу. Використовуємо методiku випереджаючого навчання. У домашнє завдання включаємо опрацювання теми та складання конспекту того матеріалу, що вивчатиметься на наступному практичному занятті. Згодом проводимо детальний аналіз самостійної роботи слухача, навчаємося працювати з науковою літературою та довідниками.

Вплив стереотипів шкільного навчання значною мірою виявляється в організації навчальної роботи з повторення та закріплення матеріалу. Система шкільного навчання побудована таким чином, що пояснення нового матеріалу та його закріплення поєднуються в одне ціле самою структурою уроку. У вузі ж синхронність між повідомленням нових знань та їх закріпленням більшою мірою відсутня. Окрім того, виклад матеріалу під час лекції та його закріплення на практичних або семінарських заняттях часто розділені тривалим проміжком часу. Аналогічно проводяться заняття на підготовчих курсах, що сприяє переходу до нових форм навчання, закріпленню культури математичного мовлення, виконанню записів. Від того, наскільки правильно організовується ця робота нами на курсах, залежить глибина та міцність знань та вмінь абітурієнтів. При закріпленні та відпрацюванні навичок розв'язування задач ефективною, на мою думку, є організація роботи слухачів у групах. Така форма – це спільна робота учнів над єдиними завданнями [3, с. 57].

Темп виконання задач та вправ залежить від рівня базової підготовки групи. Учень індивідуально сприймає інформацію. А в процесі засвоєння знань та практичних вмінь йому необхідне спілкування, висловлювання, детальне обґрунтування розв'язку. З погляду теорії поетапного формування знань, найбільш ефективним усвідомлення навчального матеріалу учнями є обговорення та діалог. Висловлення думок у зовнішній мові сприяє усвідомленню узагальненню знань, якими учень оперуватиме у майбутньому. Така робота вчить слухачів засвоювати знання не тільки від викладача, а й від своїх одногрупників. Від правильно організованої роботи, залежить рівень знань та вмінь слухачів, а в майбутньому і професійні навички, необхідні у подальшій професійній діяльності. [2, с. 17].

Специфіка вузівського навчання багато у чому зумовлена відсутністю систематичного поточного контролю за якістю засвоєння знань. У середній школі, як відомо, контроль за навчальною роботою та засвоєнням матеріалу здійснюється на кожному уроці. У вузі, де немає щоденної перевірки знань, випускники шкіл отримують у цьому відношенні «більшу свободу дій». Відбувається різка зміна, а точніше – руйнування тих стереотипів стосунків «учень – викладач», що роками вибудовувалися в середній школі. Почуваючи себе достатньо вільними від педагогічного контролю вчителя, багато першокурсників змінюють регулярну роботу із засвоєння знань епізодичними, безсистемними заняттями, що й призводить до «відставання». Така система навчальної роботи не забезпечує належної підготовки студентів.

Надзвичайно важливе значення для успішного навчання у вузі має правильна організація самоосвітньої роботи студентів з розширення та поглиблення своїх знань з математики. Як і у ВНЗ навчальні заняття на курсах, зокрема лекції, мають по відношенню до процесу засвоєння знань лише установчий, орієнтуючий характер. Лекція відіграє роль чинника, що спрямовує самостійну творчу діяльність слухачів, тому її не можна розглядати як головне джерело знань. Слухачам необхідно самим активно здобувати знання різними шляхами: працювати з підручником, додатковою літературою, довідниками, Інтернетом тощо. На жаль, таких навичок у належній мірі майбутні студенти в школі не здобувають. Саме цим можна пояснити невміння більшості випускників самостійно працювати над поглибленням і розширенням своїх знань.

На підготовчих курсах традиційними є зустрічі слухачів зі студентами I-го курсу – минулорічними слухачами наших курсів. Ці зустрічі в недалекому майбутньому допоможуть нашим слухачам краще адаптуватися до навчання у ВНЗ. При проведенні набору слухачів на підготовчі курси та на зборах слухачів та їх батьків, обов'язково наголошуємо на тому, що слухачі повинні не тільки підготуватися до ЗНО, а ще і підготуватися до подальшого успішного навчання у ВНЗ.

Важливо пояснити учням, що в їх житті незабаром почнеться нова й дуже щаслива пора – студентство. Вона відкриває ряд можливих перспектив, але реалізація планів не обходиться й без перешкод. Завжди є плюси та мінуси. Завдання випускника – справитися з ними найбільш ефективно, тобто успішно адаптуватися. Вирішивши одну проблему, людина зіштовхується з іншою. Своєчасна підготовка – це легка адаптація до зміни укладу життя, що дозволить безболісно подолати цей важливий перехід від одного етапу життя до іншого; це одночасно складна та цікава робота, що потребує як активності самого учня, так і викладачів підготовчих курсів.

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що профілактику складнощів адаптаційного процесу необхідно проводити зі слухачами на підготовчих курсах з метою забезпечення підвищення рівня системи знань та вмінь. Це допоможе витримати конкурс для вступу на обрану спеціальність, надасть реальну можливість на подальше успішне навчання та, у певній мірі, скоригує неузгодженість шкільного курсу математики з вимогами, пропонованими до знань студентів у вищій школі.

Література

1. Балл Г. А. Понятие адаптации и ее значение для психологии личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 92–100.
2. Бибрих Р. Р. Мотивационные аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе : сб. науч. трудов. – Кишинев : изд-во Кишинев, госуд. ун-та, 1990. – С. 17–27.
3. Войтович Н. Відмінності шкільного та студентського колективів як аспект проблеми адаптації першокурсників до умов ВЗО // Психологічна адаптація студентів першого курсу до умов навчання у ВЗО. – 1999. – С. 57–65.
4. Делікатний К. Г. Становлення студента: Питання адаптації випускника школи у вузі. – К. : ТОВ «Знання» УРСР, 1983. – 48 с.